

เหตุผลที่ควรฉีดวัคซีนป้องกันโรคโควิด-19 ในสตรีตั้งครรภ์หรือให้นมบุตร

ผศ.พญ.พิริยา นฤชัตร์พิชัย

จากข้อมูลปัจจุบันพบว่าสตรีตั้งครรภ์มีความเสี่ยงที่จะติดโรคโควิด-19 ได้ และมีความเสี่ยงที่โรครุนแรงกว่าคนทั่วไป โดยเฉพาะการต้องรับเข้าหอผู้ป่วยวิกฤติ (Intensive care unit, ICU) การใช้เครื่องช่วยหายใจ (mechanical ventilation) การใช้เครื่องพองปอดและหัวใจ (extracorporeal membrane oxygenation, ECMO) หรือเสียชีวิต นอกจากนี้ยังเพิ่มความเสี่ยงต่อผลการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ครรภ์เป็นพิษ เลือดแข็งตัวผิดปกติ คลอดก่อนกำหนด ทารกเสียชีวิตในครรภ์

ความเสี่ยงในการติดโรคโควิด-19 สตรีตั้งครรภ์แต่ละคนมีความเสี่ยงที่จะติดโรคไม่เท่ากัน มีโอกาสสูงที่จะติดเชื้อถ้าเป็นบุคลากรทางการแพทย์ หรือมีคนที่อยู่รวมบ้านเดียวกันเป็นบุคลากรทางการแพทย์ คนที่ทำงานในสถานที่ต้องดูแลผู้ป่วยสูงอายุ อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีการระบาดของโรคสูง ต้องติดต่อหรือสัมผัสกับคนอื่นนอกบ้านบ่อย ๆ ไม่สามารถเว้นระยะห่างจากคนอื่น ๆ ได้ อาศัยอยู่ในบ้านหรือสถานที่ที่มีคนแออัด

Long COVID หรือ Post Covid Syndrome คืออะไร

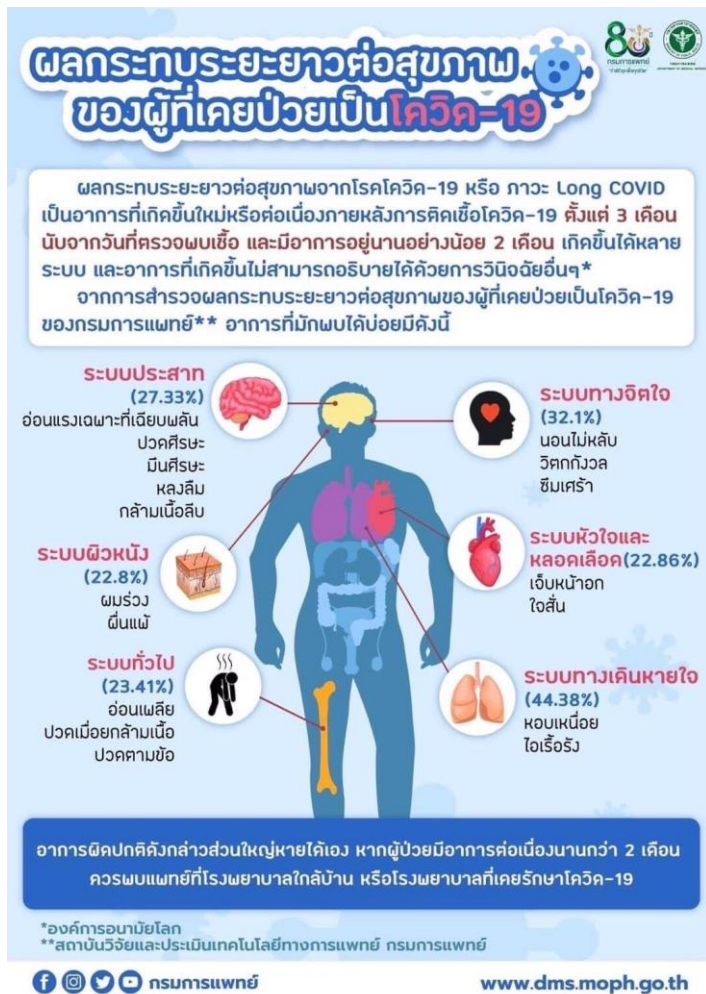
ภาวะ Long COVID คือ ผลกระทบระยะยาวต่อสุขภาพจากโรคโควิด -19 เป็นอาการที่เกิดขึ้นใหม่หรือต่อเนื่องภายหลังการติดเชื้อ ตั้งแต่ 3 เดือนนับจากวันที่ตรวจพบเชื้อ และมีอาการอย่างน้อย 2 เดือน เกิดขึ้นได้กับหลายระบบทั่วร่างกาย ตั้งแต่ระบบหายใจ ระบบประสาท ระบบทางเดินอาหาร ระบบหัวใจและหลอดเลือด ทำให้ผู้ที่หายป่วยบางรายไม่สามารถกลับไปใช้ชีวิตได้อย่างเดิม ซึ่งมีโอกาสเกิดขึ้นได้ 30-50% ของจำนวนผู้ติดเชื้อโควิด-19 ที่รักษาหายแล้ว

อาการที่พบมากที่สุด 10 อาการของ Long COVID คือ เหนื่อยล้า หายใจไม่อิ่ม ปวดกล้ามเนื้อ ไอ ปวดหัว เจ็บข้อต่อ เจ็บหน้าอก การรับรู้กลิ่นเปลี่ยนไป อาการท้องร่วง และการรับรู้รสเปลี่ยนไป

ข้อมูลดังกล่าวเป็นสิ่งที่ควรนำมาร่วมพิจารณาในการตัดสินใจรับการฉีดวัคซีนป้องกันโควิด-19 ของสตรีตั้งครรภ์หรือให้นมบุตรด้วย

ราชวิทยาลัยสูตินรีแพทย์แห่งประเทศไทยและคณะกรรมการอนามัยแม่และเด็กแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข แนะนำให้สตรีตั้งครรภ์และสตรีให้นมบุตรสามารถฉีดวัคซีนโควิดได้ โดยควรฉีดหลังอายุครรภ์ 12 สัปดาห์ เพื่อหลีกเลี่ยงช่วงที่อาจมีผลกระทบต่อความพิการแต่กำเนิดของทารก

สตรีตั้งครรภ์มีความเสี่ยงที่โรครุนแรงมากกว่าคนทั่วไป โดยเฉพาะในรายที่มีโรคประจำตัวเช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ หอบหืด โรคปอดเรื้อรัง โรคไต โรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง โรคไทรอยด์ อ้วน (ดัชนีมวลกายเกิน 30 กิโลกรัมต่อตารางเมตร) สตรีตั้งครรภ์ถือเป็นกลุ่มคนที่มีความเสี่ยงสูงที่ต้องได้รับวัคซีนก่อน เช่นเดียวกับผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) และคนที่มีโรคประจำตัว 7 โรคเรื้อรัง ได้แก่ โรคทางเดินหายใจเรื้อรัง (โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง) โรคหอบหืดที่ควบคุมได้ไม่ดี) โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคไตวายเรื้อรัง โรคหลอดเลือดสมอง โรคอ้วน โรคมะเร็ง และโรคเบาหวาน

สตรีตั้งครรภ์ที่จะฉีดวัคซีนควรได้รับข้อมูลเกี่ยวกับประโยชน์และผลข้างเคียงของการฉีดวัคซีน ความเสี่ยงที่จะติดโรคโควิด-19 ความรุนแรงของโรคโควิด-19 ก่อนจะตัดสินใจ

จากการฉีดวัคซีนให้คนทั่วไปจำนวนมากพบว่า วัคซีนทุกชนิดมีความปลอดภัยและมีประสิทธิภาพที่ใกล้เคียงกัน

ปัจจุบันมีการผลิตวัคซีนออกมาเพื่อป้องกันการติดเชื้อหรือป้องกันการเจ็บป่วยจากโรคโควิด-19 สามารถช่วยลดความรุนแรงของโรคได้หลังจากฉีดวัคซีนโควิด-19 เข็มที่ 2 ประมาณ 2-4 สัปดาห์ ร่างกายจึงจะสร้างภูมิคุ้มกันได้เพียงพอที่จะป้องกันโรค

ขณะนี้ในประเทศไทยมีวัคซีนที่ใช้ได้อยู่หลายชนิด ได้แก่ วัคซีนของบริษัท ซิโนแวค (Sinovac), แอสตราเซนเนกา (AstraZeneca), ซิโนฟาร์ม (Sinopharm), ไฟเซอร์ (Pfizer) และโมเดอร์นา (Moderna) หรือบริษัทอื่น ๆ เข้ามาเพิ่มเติม

ประโยชน์ของการฉีดวัคซีน

ทำให้ร่างกายสร้างภูมิคุ้มกันต่อเชื้อไวรัสขึ้นในระดับที่สูงเพียงพอที่จะป้องกันการติดเชื้อป้องกันการเจ็บป่วย ช่วยลดความรุนแรงของโรคหรือลดการเสียชีวิตลงได้ หลังฉีดวัคซีนประมาณ 2 สัปดาห์จะเริ่มมีภูมิคุ้มกันเกิดขึ้น ประสิทธิภาพของวัคซีนแต่ละชนิด มีความแตกต่างกันเล็กน้อย

วัคซีนของแอสตราเซนเนกา (AstraZeneca) ป้องกันการติดเชื้อได้ร้อยละ 54.1 ป้องกันโรคแบบมีอาการ ร้อยละ 70.4 ป้องกันโรครุนแรง หรือเสียชีวิตร้อยละ 100

วัคซีนซิโนแวค (Sinovac) ป้องกันโรคที่มีอาการตั้งแต่น้อยมาร้อยละ 50.4 ป้องกันโรคแบบมีอาการ ร้อยละ 65.3-91.2 ป้องกันโรครุนแรงหรือเสียชีวิตร้อยละ 100

วัคซีนซิโนฟาร์ม (Sinopharm) มีประสิทธิภาพในการป้องกันโรคแบบมีอาการได้ร้อยละ 79-86 ป้องกันการนอนโรงพยาบาลได้ร้อยละ 79

วัคซีนไฟเซอร์ (Pfizer) ป้องกันโรคแบบมีอาการได้ร้อยละ 95 ป้องกันการติดเชื้อที่ไม่มีอาการได้ร้อยละ 91 ป้องกันการนอนโรงพยาบาลเพราะป่วยหนักและเสียชีวิตได้ร้อยละ 97

ผลข้างเคียงของวัคซีน

อาจเกิดขึ้นได้เช่นเดียวกับในผู้ที่ไม่ได้ตั้งครรภ์ ส่วนใหญ่เป็น อาการปวด เมื่อย บวม แดง กดเจ็บ ตรงตำแหน่งที่ฉีด บางรายมีปวดศีรษะ อ่อนเพลีย คลื่นไส้ อาเจียน ถ่ายเหลว ไข้ขึ้น กรณีที่มีไข้ แนะนำให้รับประทาน ยาลดไข้พาราเซตามอลได้ มีน้อยรายที่อาจเกิดผลข้างเคียงที่รุนแรง เช่น มีผื่นลมพิษ แขนงหน้าอก หายใจไม่ออก ความดันโลหิตตก หมดสติ ชัก กล้ามเนื้ออ่อนแรง หลังฉีดวัคซีนจะมีการเฝ้าสังเกตอาการนาน 30 นาที และติดตามที่ 1 วัน 7 วัน และ 30 วัน กรณีที่เกิดปัญหา จะมีทีมแพทย์และพยาบาลให้การดูแลรักษาทันที

ความปลอดภัยของวัคซีน

วัคซีนที่นำมาใช้ในประเทศไทยผ่านการรับรองจากองค์การอนามัยโลก (World Health Organization, WHO) และการขึ้นทะเบียนให้ใช้ได้โดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) และมีการฉีดวัคซีนในสตรีตั้งครรภ์ในหลาย ประเทศแล้ว ซึ่งไม่มีรายงานว่าทำให้เกิดความพิการของทารกในครรภ์แท้งบุตร คลอดก่อนกำหนดหรือเป็นเหตุโดยตรง ทำให้เสียชีวิต แนะนำให้ฉีดหลังอายุครรภ์ 12 สัปดาห์ (3 เดือน) หลีกเลี่ยงการฉีดวัคซีนป้องกันโควิด-19 พร้อมกับ วัคซีนชนิดอื่น ยกเว้นกรณีจำเป็น การฉีดวัคซีนชนิดอื่น ๆ ควรเลื่อนไปอย่างน้อย 2 สัปดาห์หลังจากฉีดวัคซีนป้องกัน โควิด-19 อย่างไรก็ตามขอให้ฉีดวัคซีนป้องกันโรคโควิด-19 เป็นความสำคัญลำดับแรก

คนที่เคยเป็นโรคโควิด-19 แล้วต้องฉีดวัคซีนหรือไม่

คนที่เคยเป็นโรคโควิด-19 จะมีภูมิคุ้มกันเกิดขึ้นในร่างกาย แต่จะอยู่ได้ไม่นาน ถ้าไม่เคยได้รับการฉีดวัคซีนเลย หรือฉีดยังไม่ครบ 2 เข็ม แนะนำให้ฉีดวัคซีนชนิดใดก็ได้ 1 เข็มหลังจากติดเชื้อประมาณ 1-3 เดือน เมื่อหายดีแล้ว ถ้าเคยได้วัคซีนครบ 2 เข็มแล้วไม่ต้องฉีดเพิ่มอีก และไม่จำเป็นต้องตรวจการติดเชื้อก่อนฉีดวัคซีน เพราะแม้จะเคย เป็นมาก่อนโดยไม่รู้ตัว ก็ไม่ทำให้มีอันตรายจากการฉีดวัคซีน

สตรีที่ต้องการฉีดวัคซีนไม่ต้องตรวจการตั้งครรภ์ก่อนฉีดวัคซีน ไม่มีหลักฐานว่าวัคซีนจะส่งผลกระทบต่อ ความสามารถในการมีบุตรในอนาคต สตรีที่วางแผนจะตั้งครรภ์ สามารถฉีดวัคซีนได้ หลังฉีดวัคซีนไม่ต้องเว้นระยะ การมีบุตร จากข้อมูลปัจจุบัน ไม่พบว่าวัคซีนจะทำให้เกิดทารกพิการแต่กำเนิด จึงไม่ต้องยุติการตั้งครรภ์ ถ้าพบว่า ตั้งครรภ์ภายหลังฉีดวัคซีน แต่ให้เลื่อนการฉีดวัคซีนเข็มที่ 2 ออกไปฉีดในช่วงหลัง เมื่ออายุครรภ์เกิน 12 สัปดาห์ สตรีหลังคลอดที่ให้นมบุตร สามารถฉีดวัคซีนได้

รูปแบบการฉีดวัคซีนโควิด-19

ปัจจุบันวัคซีนป้องกันโรคโควิด-19 จะฉีดห่างกัน 3-4 สัปดาห์ ท่านอาจจะได้รับวัคซีน ดังนี้

1. แบบไขว้ เป็นการฉีดวัคซีน 2 ชนิด คือ ให้ฉีดเข็มที่ 1 ซิโนแวค หรือซิโนฟาร์ม ตามด้วยเข็มที่ 2 เป็นแอสตราเซนเนกา โดยฉีดห่างกัน 3-4 สัปดาห์ หรือ เข็มที่ 1 แอสตราเซนเนกา ตามด้วยเข็มที่ 2 เป็นไฟเซอร์หรือโมเดอร์นา ห่างกัน 4 สัปดาห์
2. แบบชนิดเดียว คือ ให้ฉีด เข็มที่ 1 และเข็มที่ 2 เป็นแอสตราเซนเนกา โดยฉีดห่างกัน 8-12 สัปดาห์ หรือฉีดเข็มที่ 1 และ 2 เป็นไฟเซอร์ ห่างกัน 3 สัปดาห์หรือฉีดเข็มที่ 1 และ 2 เป็นโมเดอร์นา ห่างกัน 4 สัปดาห์

แม้ว่าจะฉีดวัคซีนแล้ว บางคนยังติดเชื้อได้เนื่องจากวัคซีนไม่สามารถป้องกันการติดเชื้อได้ 100% ท่านยัง จำเป็นต้องปฏิบัติตามคำแนะนำ และมาตรการอื่น ๆ ตามที่ศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โควโรนา 2019 คณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัด และกระทรวงสาธารณสุขกำหนด เช่น สวมหน้ากากอนามัย เว้นระยะห่าง หมั่นล้างมือ ลงทะเบียนเมื่อเข้าไปยังสถานที่ต่าง ๆ เป็นต้น